

SPECIFICUL REALIZĂRII AUDIERII CONTRADICTORIALE ÎN CADRUL CERCETĂRII JUDECĂTOREȘTI ÎN PROCESUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

*RUSU Vitalie, conf. univ., dr.,
USB „Alec Russo” din Bălți
GHERASIM Dumitru, drd.,
Universitatea Academiei de Științe,
Institutul de Cercetări Juridice și Politice,
Președinte al Judecătoriei mun. Bălți.*

A hearing represents a legal proceeding during which parties of the trial (the defendant, claimant, witnesses) are asked to testify in a court given the fact that they poses information regarding the trial or the defendant. A hearing represents a legal proceeding in wich the defendant, claimant, parties to the process including witnesses or experts, are asked to testify in front of the prosecuting authorities and a court.

Key words: competitiveness, search, type of criminal procedure, truth, court, contradictory, contradictory court, criminal justice, act of justice, procedural action, impartial, hearing, judicial investigation, judicial duel, principle, judicial fact, circumstances of the criminal case, testimony, evidences, accused, defendant.

Deprinderile necesare realizării audierii contradictoriale sunt acumulate prin intermediul practicii din domeniu. Ea este de neînlucuit în sensul dat. Propria experiență este cea mai scumpă – ea este obținută în urma propriei munci asidue. Totdoată, este adevărat și faptul că cel ce tinde spre anumite rezultate nu va scăpa ocazia de a se folosi și de practica străină în vederea propriei perfecționări. Orice jurist poate și trebuie să se învețe, să se instruiască pe exemple demne de a fi urmate și a evita comiterea greșelilor, erorilor scăpate de către colegi și predecesori. După cum menționa absolut corect savantul F. L. Wellman „unul dintre cele mai bune mijloace de a deprinde arta și meseria audierii contradicționale o constituie studiul metodelor folosite de către iluștrii crossexaminatori [1]. Ei sunt modele demne de urmat pentru adevărații profesioniști [9, p. 207]. În situația dată, din lipsa unei experiențe practice proprii vizînd realizarea actului de audiere contradicțională, în procesului realizării studiului dat vom face trimitere, în mare parte, anume la savanții juriști de peste hotare.

Se spune că succesul în artă vine de cele mai multe ori la persoanele abilitate, înzestrate cu anumite talente în domeniul artei. Noi, însă, considerăm că propria experiență, cît și cea împrumutată, de comun cu antrenările permanente și competiția cu alții pot deveni o metodă sigură de însușire a abilităților și iscusinței realizării audierii contradictoriale. Litigiul judiciar constituie un duel al cărui deznodămînt depinde de iscusința de a duce lupta în limitele legii și a moralității. Autenticitatea oricărei depoziții a martorului este condiționată, relativă, deoarece ea constituie o percepere și o cunoaștere particulară. După cum s-a menționat în literatura de specialitate: „Depoziția martorului constituie doar o impresie a unei persoane, însă nu un fapt de la sine, care se poate reflecta în viziunea mai multor persoane sub aspecte diferite [9, p. 207]”. Pentru ca depoziția, declarația să se transforme într-un fapt este necesar ca instanța de judecată, judecătorul (în sens larg

– auditoriul ce include cercul de persoane către care se adresează martorul) să se convingă în corectitudinea și autenticitatea acesteia. În acest sens subliniem și faptul că „pentru realizarea ascultării... în condiții optime, organul judiciar trebuie să aibă în vedere cadrul legal prescris prin normele procedurale penale pentru audiere și regulile tactice criminale [5, p. 81]”. În instanța de judecată orice probă poate fi compromisă prin anumite dubii asupra veridicității acesteia, în privința admisibilității etc.

Proba nu are nici o forță, nici o putere dacă ea nu a fost prezentată și verificată în instanța de judecată. În acest context, fie reprezentantul apărării, fie cel al acuzării urmează să se îngrijească asupra faptului cum urmează să procedeze pentru a-și întări propria probă și a o slăbi pe cea a oponentului în procesul cercetării judecătorești. Acest moment are, însă, anumite particularități tehnice. Aceste tehnici ale realizării audierii contradictorii se fundamentează pe abilitatea de a purta o dispută verbală, în cadrul căreia componentele psihologice, ale vorbirii, raționale și emoționale au o importanță deosebită. Trebuie să înțelegem că judecătorul apreciază depozițiile martorului nu numai rațional, dar și sub influența emoțiilor, a stereotipurilor psihologice, a factorilor extralingvistici, care în totalitate constituie contextul dialogului judiciar. Deaceia, în arta și meseria audierii contradictorii se include capacitatea, abilitatea de a lucra cu întregul spectru de circumstanțe care însoțește comunicarea și vorbirea în cadrul ședinței de judecată.

Audierea contradictorială este o „armă puternică”. Savantul M. P. Brown, făcând comparația între audierea contradictorială și audierea simplă, a făcut „o analogie asupra faptului cum arde praful de pușcă și cum explodează dinamita. Fiecare dintre ele își realizează lucrul său, și anume forța audierii simple acționează doar într-o singură direcție determinată, iar forța audierii contradictorii își răspîndește efectul în toate părțile, direcțiile [7, p. 103]”.

De audierea contradictorială urmează a se frapa și surprinde cei care încearcă să zădărnicească stabilirea corectă a faptelor în cadrul cercetării judecătorești. Însă, în situația unei lipse de profesionalism, audierea contradictorială poate cauza anumite „daune” atît celui care o realizează, cît și intereselor justiției. După cum menționa savantul R. Garris, „a realiza audierea contradictorială este precum a se deplasa sub gloanțe. Anume aici, ca nicăieri în altă parte a cercetării judecătorești, de la cel ce realizează audierea sunt necesare manifestări de curaj, atenție, fermitate și ageritate. Periculozitățile audierii contradictorii frecvent se pot manifesta la mult timp după finisarea acesteia, fiind de multe ori de neînălțurat [10, p. 50]”.

Audierea contradictorială constituie un duel intelectual dintre jurist și martor. El include în sine toate sferele cunoștințelor umane, a moralei și pasiunii. Conform savantului F. L. Wellman „audierea contradictorială necesită ingeniozitate enormă, aptitudini de analiză logică, percepere clară a esenței, răbdare nelimitată și stăpînire de sine. De asemenea, nu trebuie să fie în lipsă capacitatea de a citi intuitiv gîndurile străine și a determina caracterul persoanei după exterior, de a aprecia motivele lui, de a acționa cu forță și exactitate, de a cunoaște la nivel profesional obiectul litigiului, de a manifesta precauțiune avansată și ceea ce este mai important – este necesar de a dispune de capacități instinctive în vederea determinării locurilor slabe în depozițiile martorului oponentului [9, p. 37]”.

Anterior, în cadrul cercetării judecătorești în cadrul căreia figurantul de bază era președintele ședinței, audierea contradictorială avea rolul unui mecanism auxiliar cu ajutorul căruia părțile completau audierea de bază realizată de către judecător. Actualmente, audierea contradictorială este plasată la baza cercetării judecătorești, iar lucrătorii practici se acomodează treptat la această situație. Pînă la inițierea cercetării judecătorești fiecare martor reprezintă o entitate dubioasă, îndoielnică. În acest sens, audierea contradictorială constituie o etapă hotărîtoare în transformarea datelor de fapt, prezentate de părți, în probă judiciară proprie, adică în argument sau dovadă.

Audierea contradictorială este cel mai eficient mijloc în mîinile unui jurist în vederea deconstruirii faptelor judiciare, invocate de către oponent și, concomitent, întru întărirea propriei poziții. Anume din acest considerent este necesar de a dispune de anumite aptitudini pe tărîmul realizării acestei acțiuni procesuale. Audierea contradictorială nemijlocită – este una din acțiunile procesuale reglementate de către legislația procesuală actuală. Ea este de neînlocuit în calitate de mijloc de cercetare și verificare a probelor prezentate de către oponent, precum și în vederea interpretării în favoarea sa a anumitor fapte.

Conform savantului F. L. Wellman, „audierea contradictorială reprezintă mijlocul de bază de stabilire a faptelor în situația unui litigiu dintre părți [9, p. 7]”. Importanța și dificultatea realizării audierii contradictoriale era evidentă chiar și în perioada antichității [1]. Exemple ale audierii contradictoriale întâlnim și în Sfânta Scriptură. Măiestria realizării, desfășurării litigiului judiciar în varietatea sa concentrată se manifestă anume în aptitudinea și capacitatea efectuării audierii contradictoriale. Acest moment este bine-cunoscut englezilor, care practică de o perioadă îndelungată dezbaterile (dialogurile) contradictoriale, cultivând sînguincios arta „cross-examination”. În acest sens venim să expunem și opinia savantului Kestler Jeffrey L., conform căruia „audierea contradictorială este unul dintre cele mai mărețe instrumente juridice, inventate cîndva de către civilizația umană în vederea stabilirii adevărului [8, p. 55]”.

De obicei, audierii contradictoriale sunt supuși martorii părții opuse. Din acest considerent, particularitatea audierii contradictoriale se exprimă clar prin contrapunerea acesteia cu audierea simplă (primară). Audierea simplă (primară) – este prima audiere a persoanei asupra circumstanțelor care nu au constituit încă obiectul declarațiilor acestui martor în instanța de judecată. Audierea primară este realizată de către partea care a prezentat depozițiile acestui martor în calitate de probă asupra celor afirmate de el în instanța de judecată.

Respectiv, audierea contradictorială poate fi definită succint în felul următor: ea constituie audierea martorului de către partea, opusă aceleia care a realizat audierea primară asupra circumstanțelor, care au constituit obiectul audierii directe, primare a acestui martor. În așa fel, întrebările părților se intersectează, în special, în limitele circumstanțelor și faptelor deja expuse. Într-o formă mai desfășurată referitoare la audierea contradictorială putem menționa că aceasta reprezintă o audiere a persoanei, a cărei depoziții sunt prezentate în calitate de probă de către partea oponentă, în vederea cercetării critice și verificării informațiilor conținute, oferite în procesul audierii primare, a sursei și purtătorului lor, precum și în vederea obținerii de noi date din partea persoanei, ascultate anterior în cadrul audierii primare.

Dacă e să considerăm drept corectă opinia conform căreia faptele judiciare se formează în procesul cercetării judecătorești, apoi orice depoziție poate pretinde la statutul de probă abia după încercarea acesteia prin intermediul audierii contradictoriale. După cum menționa, în viziunea noastră, absolut corect savantul F. L. Wellman „...ceea ce era dubios în cadrul audierii primare, s-a transformat în adevăr după realizarea audierii contradictoriale [9, p. 63]”. În orice caz, depoziția devine cu mult mai importantă și puternică după audierea contradictorială, în comparație cu aceea cum ea putea se materializeze în rezultatul audierii primare. Chiar și însuși posibilitatea audierii contradictoriale (inclusiv nerealizată) este deja o garanție a corectitudinii stabilirii faptelor de către instanța de judecată. Primejdia și pericolul demascării în cadrul audierii contradictoriale îl va face pe minciunos să se abțină de la realizarea intențiilor sale ilegale. Pe de altă parte, lipsa obiecțiilor părții oponente duce la transformarea datelor prezentate instanței în fapte, deoarece, după cum cunoaștem, adevărul judiciar (în judecată) este rezultatul dezbaterilor și a acordului părților.

Savantul procesualist rus P. Sergheici a subliniat nu o singură dată că „...arta și iscusința audierii contradictoriale este una dintre cele mai importante și dificile. De a se compara cu aceasta nu este în stare nici un careva alt domeniu al activității judiciare[11, p. 151]”.

Audierea contradictorială îi este necesară instanței de judecată pentru cercetarea critică și aprecierea depozițiilor persoanelor, prezentate de către părți. În procesul civil audierii contradictoriale pot fi supuși pîrîtul, reclamantul și alte persoane care oferă explicații asupra cauzei. În procesul judiciar penal, în situația în care acceptă să ofere depoziții, audierii contradictoriale de către participanții părții acuzării poate fi supus inculpatul. Este evident că audierea contradictorială poate fi înfăptuită și de către judecător cînd acesta urmărește obiectivul verificării depozițiilor martorului.

Sunt întâlnite și situațiile când o parte (apărarea sau acuzarea) purcede la audierea contradictorială formală a martorului său, însă care de facto oferă declarații împotriva părții reprezentate de apărător sau procuror.

Audierea contradictorială poate fi utilizată și în vederea neutralizării impresiilor care s-au format în urma informațiilor comunicate de către martor în cadrul audierii primare; pentru a diminua gradul convingător al informațiilor anterioare; pentru a genera apariția anumitor dubii asupra veridicității celor declarate și chiar și în vederea obținerii de noi probe care ar confirma versiunea celui ce realizează audierea respectivă. În caz de necesitate prin audierea contradictorială poate fi subminată și încrederea față de persoana, a cărei declarații sunt dăunătoare pentru poziția apărată în cadrul dosarului penal.

Fără audierea contradictorială nemijlocită este imposibil de a ne închipui constituirea, formarea bazei probatorii în cauza penală în condițiile unui proces contradictorial. Din acest considerent careva limitări de orice caracter – atât oficiale, cât și neoficiale – asupra realizării audierii contradictoriale constituie manifestări ale îngrădirii contradictorialității. În context larg, aceste manifestări constituie un semn al afectării democrației și libertăților în stat, o cotitură spre autoritarism.

Bibliografie

1. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950.
2. Constituția Republicii Moldova.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 12.06.2003.
4. Ciopraga, Aurel. Criminalistica. Tratat de tactică. Ed. GAMA. Iași, 1996.
5. Miheș, Cristian. Criminalistica, Ascultarea martorului. Ed. LUMINA LEX. București, 2008.
6. Rusu, Vitalie; Gavajuc, Stela; Gheorghieș, Alexandru; Gherasim, Dumitru; Gherasim, Angela; Rusu, Lucia. Dicționar de drept procesual penal. Ed. PONTOS. Chișinău, 2012.
7. Brown M. P. The Art of Questioning. Thirty Maxims of Cross-Examination. New-York: Macmillan Publishing Company. London Collier Macmillan Publishers, 1987.
8. Kestler Jeffrey L. Questioning technique and tactics. Colorado Springs, CO: Shepard s/McGraw Hill, 1982.
9. Wellman Francis L. The art of cross-examination. Fourth Edition. Revised and Enlarged. New-York: The Macmillan Company, 1946.
10. Гаррис Р. Школа адвокатуры. Руководство к ведению гражданских и уголовных дел / Перевод П. Сергеича. СПб, 1911.
11. Сергеич П. Искусство речи на суде. Тула, 1998.